

Caietele DE LA ARACI

6

Publicație de literatură a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni

Anul IV, nr. 2(6), decembrie 2016 • Redactor-șef Luminița Cornea

Casa Memorială „Romulus Cioflec”, Araci - Camera din față

LUMINIȚA CORNEA

Altă vară, altă iarnă ...

Altă vară, altă iarnă, semestru după semestru, alt număr din revista *Caietele de la Araci!* De fiecare dată ne străduim să păstrăm vechii colaboratori, receptivi la tot ce înseamnă truda noastră pentru redescoperirea operei și biografiei scriitorului Romulus Cioflec, dar și a altor făuritori de cultură.

Dorim să conștientizăm iubitorii de literatură, cititorii noștri, că avem un obiectiv imperativ: lectura și relectura operei scriitorului născut în Araciul Covasnei. De ce? Pentru ce?

Simple, pentru a-l situa pe Romulus Cioflec cât mai elocvent în naratologia românească; pentru a-i determina cu cât mai multă precizie trăsăturile specifice, dar și trăsăturile comune cu opera scriitorilor din același spațiu și din aceeași epocă.

Ne este clar că scriitorul Romulus Cioflec nu poate fi eliminat din proza românească, din literatura română. Tocmai de aceea, continuăm să-l ... dezvăluim. Pentru a evidenția opera necunoscută și netipărită în volume, publicăm în numărul de față al revistei noastre o proză a lui Romulus Cioflec din *Gazeta Transilvaniei*, nr. 285 din 25 decembrie 1908, neinclusă în →

Elena Manta Graure, Simfonia III

→volumele de nuvele și povestiri ale scriitorului. Textul a fost ales și transcris de Victor Durnea, cercetătorul științific dr. Victor Durnea de la *Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române, Filiala Iași*. Îi mulțumim, precum îi mulțumim și profesorului dr. Nicolae Scurtu, din București, pentru statornicia și valoroasa contribuție la redescoperirea scriitorului, la reevaluarea operei lui Romulus Cioflec.

Mulțumim tuturor colaboratorilor noștri, atât celor ce publică în *Caietele de la Araci*, cât și celor ce, de-a lungul anilor, au fost partenerii noștri în desfășurarea evenimentelor de la *Casa Memorială „Romulus Cioflec”* din Araci, aflată în subordinea *Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni*. Afirmăm acum, cu bucurie, că există

între toți acești oameni de cultură o comunicare afectivă, intelectuală, în sensul atât de sugestiv expus de Titu Maiorescu: „În fizică există o lege pentru vasele comunicante, după care nivelul lichidului dintr-un tub trebuie să urce tot atât de sus ca în celelalte. Această lege este valabilă în același mod și pentru relațiile dintre oameni.” Mai mult, afirmă Maiorescu în continuare, doar așa „comunicația a fost stabilită” (Titu Maiorescu, *Jurnal și epistolar*, vol. III, Ediție îngrijită de Georgeta Rădulescu-Dulgheru și Domnica Filimon, București, Editura Minerva, 1980, p. 279). Din tot sufletul, dorim colaboratorilor și cititorilor noștri un an nou cu sănătate și depline realizări. La mulți ani!

Elena Manta Graure, Simfonia I

Revistă editată de Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni (MNCR) din Sfântul Gheorghe - director Valerii Kavruk.

Colaboratori permanenți: Mihaela Aionesei, Anthonia Amatti, Nicolae Băciuț, Victor Durnea (Iași), Adrian Lesenciuc, Valentin Marica, Adrian Munteanu, Doru Munteanu, Ionel Simota, Ion Topolog, Laurențiu-Ciprian Tudor, Iurie Colesnic (Chișinău), Vadim Bacinschi (Odesa), Corneliu Dimovici (Germania), Elena Graure-Manta (Germania), Cosmina Oltean (Iași), Dalila Özbay (Turcia), Nicolae Scurtu (București), Tatiana S. Munteanu (Galați), Șerban Teculescu (Paris), Cristina Vișan.

Tehnoredactare: Nicolae Băciuț

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Luminița Cornea 2013. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

Convorbiri duhovnicești cu **Î.P.S. Ioan al Banatului**

„Lucrările au fost executate, cu migală, la umbra Luminii lui Dumnezeu”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, în toamna acestui an, ați participat, la *Bastionul Theresia* din Timișoara, la vernisajul expoziția „*Lumină din lumină*” a cunoscutului artist Silviu Oravitzan. Vă rugăm, câteva cuvinte despre artistul Silviu Oravitzan și despre lucrările domniei sale. Cum l-ați perceput, ca să spun așa, din punct de vedere religios?

Î.P.S. Ioan: Pot să vă spun câteva cuvinte, pentru că am aruncat o privire asupra acestor opere artistice de talie mondială. Și lucrul acesta îl afirm ca unul care mi-am petrecut nu o zi, ci multe zile în Luvru și la Versailles. Aș vrea să vă spun despre maestrul Oravitzan că, într-o zi, domnia sa a fost oaspetele lui Dumnezeu, în casa Lui. De acolo, nu s-a întors cu mâna goală, ci s-a întors cu o rază de Lumină, din casa Luminii lui Dumnezeu, din Cer. Tot ceea ce ați văzut așezat în expoziție este opera acestei Lumini.

Maestrul Oravitzan n-a lucrat doar cu pensula și cu dalta, ci instrumentul de bază pe care l-a avut permanent în mână a fost o rază de Lumină. A dăltuit, a pictat, a reprezentat, a concretizat numai cu acest bisturiu, cu această unealtă atât de genială dată de Dumnezeu domniei sale, și anume raza de Lumină. De aceea îndemn pe cei pe care

Î.P.S. Ioan al Banatului la vernisajul expoziției „Lumină din lumină” la Miercurea-Ciuc, 2001

vă cheamă Dumnezeu, vreodată, în Casa Luminii Sale, nu ezitați, pentru că nimeni vreodată din cei care au pășit pragul Luminii lui Dumnezeu nu se întoarce cu mâna goală.

Dacă m-ați întreba unde a fost locul în care atâția ani de zile s-au produs acele lucrări, poate în atelierul personal sau în alte părți ale lumii, unde a poposit artistul ..., eu v-aș spune că toate **lucrările au fost executate, cu migală, la umbra Luminii lui Dumnezeu.** De aceea toată această operă este plină de Lumină. Artistul Oravitzan ne-a făcut o sfântă chemare și ne-a spus: Îndrăzniți! Lumina nu doare! Așa că vă îndemn pe dumneavoastră și pe cei pe care îi aveți dragi să pășiți în această catedrală a Luminii, căci Oravitzan ne spune, prin operele lui, că Lumina nu doare.

Trecând printr-o minunată galerie, veți vedea cum sângele de pe cruce al Mântuitorului se transformă în Lumină. Veți vedea picătura de sânge ce se transformă în Lumină. De fapt, pe cruce a fost răstingnită Lumina. Veți vedea într-o parte a galeriei o ploaie de Lumină. Iată o altă imaginație fantastică a autorului, de unde se vede că

Dumnezeu i-a spus că **El plouă nu numai cu picuri de ploaie pe pământ, ci și cu picuri de Lumină.**

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, în cuvântul rostit atunci, la vernisaj, ați făcut o minunată și inedită referire la ... tăcerea artistului Silviu Oravitzan.

Î.P.S. Ioan: Am spus că cel mai tăcut dintre noi care ne aflăm acolo e maestrul Oravitzan și am întrebat dacă știe cineva de ce maestrul nu a grăit nimic.

L.C.: Bineînțeles că ați răspuns Înaltpreasfinția Voastră.

Î.P.S. Ioan: Da. Am răspuns eu. Sfântul Apostol Pavel ne spune că a fost răpit până la al treilea cer și când a venit din nou pe pământ, din cer, atât de uimit a fost de ce a văzut, că în toate epistolele sale n-a putut să scrie nimic despre cum arată Cerul.

Ei! Maestrul Oravitzan mi-a mărturisit că dânsul n-a fost niciodată în cer, însă Dumnezeu, pentru o clipă, i-a deschis Cerul și, în urma acelei viziuni, a rămas mut. N-a putut nici dânsul, ca și Sfântul Apostol Pavel, nimic să grăiască despre Cer, însă veți vedea că **într-o parte a galeriei sunt reprezentate câteva imagini din grădinile Raiului.** Deci nici dânsul, dacă îi spuneți să vă povestească cum arată grădinile Raiului, n-o să vă poată spune, că a rămas mut. Dar, **prin culoare și Lumină, ne înfățișează nouă cum arată grădinile din Rai.**

**A consemnat
Luminița CORNEA**

Inscripții

Nicolae Scurtu

INSEMNAȚII DESPRE POSTERITATEA LUI ROMULUS CIOFLEC

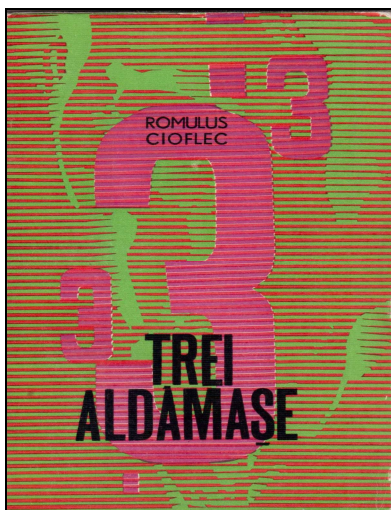
Biografia și bibliografia poetului, publicistului, nuvelistului, traducătorului și romancierului Romulus Cioflec (1882–1955) a fost cercetată, cu minuțiozitate, de mai bine de două decenii și jumătate, de Luminița Cornea (n. 1949), istoric și critic literar, care a contribuit, esențial, la cunoașterea temeinică a operei și itinerarului fizic și spiritual al unui narator așa de interesant și de valoros.

Se impune să precizez că Ana Cioflec (n. 3 iunie 1909, Araci – m. 25 august 1995, București), soția prozatorului transilvănean, a depus eforturi susținute în ceea ce privește *restituirea* unor nuvele, cărți de proză sau piese de teatru aflate în biblioteca familiei.

Epistolele trimise lui Perpessicius (1891–1971), pe care le transcriu aici, necunoscute până acum, sunt o mărturie elocventă privitoare la posteritatea lui Romulus Cioflec.

Relațiile pe care le-a stabilit cu Mihai Șora (n. 7 noiembrie 1916) redactor-șef al Editurii de Stat pentru Literatură și Artă, precum și cu redactorii de carte nu au fost, întotdeauna, transparente și, evident, corecte.

Doamna Ana Cioflec asistă cu resemnare, la *tergiversări*, *amputări*, nejustificate, din opera lui Romulus Cioflec,

precum și la o anumită incertitudine generată de cei aflați, temporar, la pupitrele culturii române.

Epistolele acestea se constituie, de fapt, în niște semnalări acuzatoare pe care soția naratorului transilvan le trimite celui mai bun și apropiat prieten și exeget al operei lui Romulus Cioflec.

Intervențiile lui Perpessicius au fost, grație autorității sale indiscutabile, oportune și permanent eficiente.

*

[București], 30 iulie 1968

Stimate maestre,

Nu eu, ci marea dumneavoastră bunăvoință față de toți urmașii lui Romulus Cioflec, e vinovată de faptul că și prin aceste rânduri îndrăznesc să vă răpesc o clipă din timpul destinat unor opere de atâta valoare.

Vreau să vă spun că, deși scrisoarea dumneavoastră a parvenit, desigur, celui chemat să stabilească pensia mea, această pensie în loc de a fi cât de cât majorată, a fost chiar micșorată.

Această scrisoare nu urmărește să obțină de la dumneavoastră o nouă osteneală, dar îndrăznește să

speră că poate veți avea și de data asta bunătatea de „a-mi sugera o altă modalitate“ de rezolvare mai dreaptă a acestei probleme.

Vă încunostiințez că tov[arășa] secretară Bădilă, găsește îndreptățită părerea unei contestații, modalitate prin care și alții interesați au reușit să-și aranjeze pensia.

Țin să vă mai spun că romanul *Vârtejul* se găsește în manuscris la tov[arășul] Șora. Se împlinesc trei ani de când ați avut bunătatea să-i faceți referatul.

Vă rog să mă iertați că vă supăr cu necazurile mele. Primiți profundele mele omagii și mii de mulțumiri.

Ana Cioflec

[Domnului Dumitru Panaitescu-Perpessicius, Strada Eminescu, nr. 122, Loco, Ana Cioflec, Strada Chopin, nr. 14, Loco].

*

[București], 21 noiembrie
1968

Stimate maestre,

Vă cer mii de scuze că îndrăznesc să vă deranjez, dar fiindcă dumneavoastră ați fost singurul nostru sprijin, fiindcă tot dumneavoastră, ați fost singurul om, care l-ați apreciat pe Romulus Cioflec la justa lui valoare, îndrăznesc să vă spun ce s-a făcut cu pensia și cu *Vârtejul*.

Doamna Mușatescu mi-a spus de atunci că i-ați comunicat că vă ocupați dumneavoastră în chestia pensiei.

Cu *Vârtejul*, contractul făcut de *trei ani*, nu s-a tipărit nici până acum.

În marea mea disperare, cu necazuri și greutate mari

familie, n-am avut încotro s-o iau și v-am scris.

Vă mulțumesc din toată inima pentru tot ce ați făcut pentru noi. Să vă dea Dumnezeu multă sănătate și mulțumire sufletească. Cu deosebită considerație și stimă.

Ana Cioflec

[Domniei sale maestrului Dumitru Panaitescu-Perpessicius, Strada Eminescu, nr. 122, Loco; Ana Cioflec, Strada Chopin, nr. 14, Loco].

*

[București], 4 martie 1969

Mult stimată maestre,

După multă așteptare mi s-a mărit pensia de la Uniunea Scriitorilor cu cinci sute lei. Pentru situația în care mă găsesc este un mare ajutor.

Sunt convinsă că factorul principal în această realizare a fost cuvântul dumneavoastră, fapt pentru care vă sunt adânc recunoscătoare.

Îmi permit, în același timp, să vă comunic situația de la editură. S-au împlinit trei ani de când am făcut contractul pentru *Vârtejul*. În acest răstimp, manuscrisul a fost înapoiat de la presă în ianuarie 1968 pentru a fi citit de tov[arășul] Șora, dar care nici până azi nu a fost citit.

În tot acest timp, de trei ani, tov[arășul] Șora m-a asigurat că în curând va apare *Vârtejul*.

La sfârșitul anului trecut mi-a spus că a citit *Vârtejul*, dar că nu poate să apară până la anul viitor – 1970.

Convingerea mea e că nu l-a citit și că nici anul acesta nu-l va citi, în consecință romanul *Vârtejul* nu va putea apare nici anul viitor.

După ce a fost trimis la presă volumul de nuvele *Trei aldămașe*¹, tov[arășul] Șora

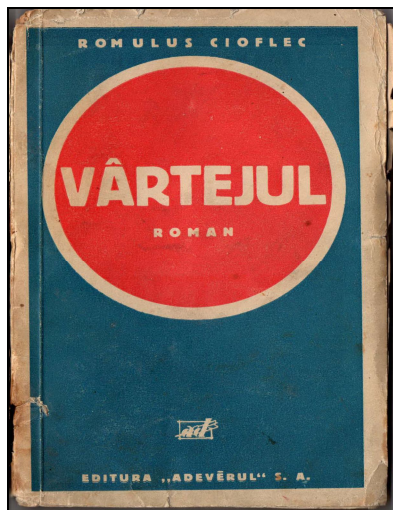
împreună cu redactorea cărții, tov[arășul] Pârvu, au spus că a trebuit să scoată două nuvele din volum, deoarece una are ceva cu ungerii și a doua e slabă.

Amândoi au afirmat că este vorba doar de 20 pagini, nu se va simți lipsa lor în volum. Acasă, controlând al doilea exemplar din manuscris, am constatat că sunt 65 pagini, nu 20, cum mi-au spus mie.

Aici tov[arășul] Șora cu redactorea au dat dovadă de rea-credință, crezând probabil că eu n-am cum să aflu adevărul. Nuvela cu ungerii, 25 pagini, trebuia scoasă. A doua nuvelă, socotită de ei slabă, este cea mai mare nuvelă și are 40 pagini. Romulus ținea foarte mult la această nuvelă, a făcut și o piesă de teatru după ea.

Necăjită de cele întâmplare, i-am adus lui Șora piesa de teatru ca s-o vadă ca să-l pot convinge să nu renunțe să trimită și această nuvelă la presă, să poată apare cu celelalte în volum.

Mi-a spus să stau liniștită că are s-o trimită la presă și va apare în volum. Totuși n-a trimis-o, volumul s-a întors de la presă cu cele 65 pagini lipsă.

Romulus Cioflec la Chișinău, cu membri ai familiei, 1919

La insistențele mele că Romulus Cioflec a ținut mult la această nuvelă, l-am rugat din nou pe tov[arășul] Șora să facă ce poate să nu lase nuvela nepublicată.

Mi-a promis, ca de obicei, că are s-o citească și o să vadă ce e de făcut cu ea. Pot eu oare să mai cred în cuvântul lui?

Tot așa a procedat și cu romanul *Boierul*², au tăiat cea mai frumoasă parte a romanului, 16 pagini de la sfârșitul cărții! Strigător la cer, atâta bătaie de joc!

Bietul Romulus, dacă ar trăi să vadă ce se întâmplă cu opera lui, ce suferință îngrozitoare ar fi pe el.

Cred că cu nici un scriitor Șora nu încearcă să-și bată joc în așa hal, cum își bate joc de Romulus Cioflec. Nimeni nu-și poate imagina cât de mult și-a iubit Romulus opera. O trăia cu toată ființa lui. De foarte multe ori revenea, cu multă plăcere.

De pildă, *Vârtejul*, după apariție, după ce a fost premiat de Academie, de trei ori l-a mai corectat, tot de trei ori l-a mai bătut la mașină.

Câte nopți nedormite! Și acum cu atâta ușurință să se arunce la coș munca lui făcută cu atâta trudă.

Mă simt atât de umilită de cele întâmplare la editură încât, în ce mă privește, nu mai am rezistență morală și fizică, fiind bolnavă de inimă, să mă mai →

Ionel Simota

Iubito, vine iarna

Iubito, vine iarna ca un lup
flâmând
Va mușca din carnea
cuvântului

Ca un viscol, ca o ură a
timpului,
Din trupul unui copil, atât de
plăpând...

Poate va sângea și trupul tău
puțin,
Scris într-o caligrafie, atât de
divin...

Mărturisiri despre iubire

Ți-am spus că ești cea mai
frumoasă femeie,
Că te admiră înnebuniți
copacii,
Că lumina respirația-și ține
Când trece pe lângă tine...

Pentru mine sufletul tău e un
fluture,
E ca o adiere de sfânt,
Ce sărută pe umăr ninsori,
Sub pleoape deschise în zori,
de suavul cuvânt...

Ți-am spus că ești cea mai
frumoasă femeie,
În gândul meu divină dăltuire,
Că timpul tău se măsoară-n
iubire
Și că în glezna ta
Crește nefiresc de frumos
zborul
Din care se inspiră pasărea...

Toate acestea le-am spus, nu-i
așa?

Anthonia Amatti

Poveste fără happy-end

Prin lanul de porumb e greu
de-naintat
Știuleții grei de tinerețe coaptă
Lovesc țipând obrazul meu
curat
De-un ajutor nu-i nicăieri o
șoaptă.

Și am rămas cu boabe aurii în
mâini

S-aștept culesul, priveghind în
vară
Lătrau în depărtare niște câini
Semn că s-apropie iar o nouă
seară.
M-am hotărât să plec – e prea
mult șes
Și-urmează toamna noilor
recolte
Veghează încă soarele-n exces
Și-s încă flori în tijele
involte

→duc la editură, urmând să
las totul la voia întâmplării.

Vă rog mult să mă iertați că
v-am supărat de prea multe ori
cu necazurile mele. În
dumneavoastră am găsit
singurul meu sprijin. Nu mi-o
luați, vă rog, în nume de rău.

M-am bucurat mult aflând
că ultima dumneavoastră
operație a reușit bine și că
sunteți mulțumit.

Vă doresc din toată inima
multă, multă sănătate și să aveți
numai bucurii cu întreaga
familie.

Ana Cioflec
[Domniei sale domnului
Dimitru Panaitescu-
Perpessicius, Strada Eminescu,
nr. 122, Loco; Expeditor – Ana
Cioflec, Strada Chopin, nr. 14,
Loco].

Note

- Originalele acestor

epistole inedite se află la
Biblioteca Academiei Române.

Cota $\int \frac{20(1-3)}{MXXXIV}$.

1. Romulus Cioflec – *Trei
adălmașe. Nuvele și schițe*.
[București], Editura Minerva,
1970, 263 pagini.

2. Romulus Cioflec –
Boierul. Roman. [București],
Editura de Stat pentru
Literatură și Artă, [1957], 600
pagini.

Adrian Munteanu

MEREU

Mereu, febril, o taină-n trup revine
Și ce-i mai bun în noi se-ntoarce iară,
Ca să urcăm un drum incert, de seară,
Ce într-un colț de șoaptă se mai ține.

Sunt doar un punct ce pentru-a câta oară
Stă matematic în adânc de sine
Și nu mai știe dacă-i rău sau bine
Să fii vehicul spațiului de-afară.

Sfârșitul e o fracție-n scădere.
Va dăinui știutul din potir,
Trup renăscut și îmbiat la miere

Din care-am tot desprins câte un fir,
Să-mi țes veșmântul care nu mai pierde
Și stă la rând, să fie uns cu mir.

Valentin Marica

Piatra ungerii

Vreau să-ți țin, Doamne, lacrima de sânge
sub cămașă.

Ți se cuvine răsufletul meu,
când văd cum se coace picătura de mir.
În ziua aceasta, nu mai simt gustul de iască.
Pironit în veșnicia Ta,
nu voi mai plânge în somn...
Mă naște, din nou, tăcerea.

Târziu, la Ghetsimani

Calc pe venin,
pe zdrențele viclesugului,
îngropându-mi frica.
În crestele goliciunii mele presar vaiet
și pulberea frunzei ce adie moartea.
A fost șters tot sângele de pe odăjdii?

Mă tem și mă înveselesc!

Târziu,
rup din pâinea lemnului dulce,
îmi ung trupul cu laptele lemnului dulce,
adormind în hotarul de argint
unde stă, ghemuit, soarele.
Aici se taie pomul fără rod.
Aici moare puiul de viperă.

Iurie Colesnic
(Chișinău)

Romulus Cioflec și „Viața Basarabiei”

Viața Basarabiei a fost cea mai importantă revistă de cultură apărută în Basarabia între anii 1932-1944. În studiul său apărut postum, *Dintr-un sfert de veac de scris moldovenesc* (Basarabia, 1991, nr.4), fostul colaborator fidel al revistei *Viața Basarabiei*, Gheorghe Bezviconi, îi face o caracterizare obiectivă și poate cea mai importantă pentru posteritate:

Anul 1932 împarte în două perioada scrisului basarabean de după revoluție. În acest an se produce un eveniment însemnat în dezvoltarea vieții literare a Basarabiei: începe să apară revista **Viața Basarabiei**, iar pe de altă parte, pășesc pe tărâmul publicistic o seamă de tineri al căror număr sporește din an în an.

Viața Basarabiei este prima revistă care întrunește în sânul său aproape pe toți cărturarii locali, îndrumând scrisul basarabean într-o albie comună și contribuind la creșterea unei apropieri spirituale între generațiile de scriitori. Direct sau indirect, ea determina întemeierea altor reviste asemănătoare în centrele regionale (Basarabia a dat dovezi de mare interes

literar, scrie G.Călinescu în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* (București, 1941), amintind de „Luceafărul”, revista seminarului din Ismail (1938), și chiar de „Mărțișorul”, revista publicată în 1940 de...bolnavii sanatoriului din Bugaz –G.B.). Revista servește răspândirii scrisului literar și științific basarabean, trezind un interes mereu sporit între cititori. Stimulează pe mulți să-și încerce talentul sau să întreprindă cercetări în fundul satelor basarabene, unde până atunci rareori ajungeau alte periodice, decât cotidienele. Din paginile acestei reviste putem desprinde dezvoltarea scrisului mai al tuturor cărturarilor basarabeni sau culege material privitor la activitatea lor. Cu inerente lipsuri provenite mai ales din inconsecvența conducerii secretariatului revistei, cu

Frații Cioflec, 1936 (?)

Romulus Cioflec cu fratele Octavian și soția lui

certuri și critici specifice tagmei scriitoricești, intercalând prețioase valori între literații și tinerii de viitor, dar continuând până în târziu truda ei nerăsplătită, **Viața Basarabiei** înfățișează în mare parte scrisul basarabean dintr-un deceniu de după 1932.

Ideea scoaterii unei reviste frământa mai demult pe cărturarii din Chișinău. În cele din urmă, în scopul editării unui periodic care să satisfacă nevoia cititorului basarabean obișnuit în trecut de a se abona anual la o revistă de cultură și literatură din inițiativa lui **Pan Halippa** s-a constituit la Chișinău Asociația „Cuvânt moldovenesc”, iar în ianuarie 1932 a apărut primul număr al revistei **Viața Basarabiei**.

Ultimul număr a apărut în martie 1944...

Constatăm cu satisfacție că interesul pentru această revistă nu scade, ci din contra

sporește cu fiecare an, cu fiecare nouă generație, care aflându-se în căutare de modele literare asimilează și această experiență tragică...

Chiar dacă la Chișinău nu există o colecție completă a revistei, chiar dacă localul redacției de pe str. Haralambie, 142, (azi, Alexandru cel Bun) a fost demolat, revista *Viața Basarabiei* și colaboratorii ei vor păși alături de noi doar atât timp cât îi vom ține minte.

În 1992, pe când editam jurnalul basarabean al lui **Romulus CIOFLEC** intitulat *Pe urmele Basarabiei*, am fost invitat în județul Covasna să fac o lansare de carte. Cu acea ocazie am ajuns și în localitatea Araci, unde s-a născut viitorul prozator și publicist. Mi-a fost dat să văd casa părintească, școala unde el a învățat, dealurile aride care aminteau mult de un peisaj tipic american și atunci am înțeles că dorul lui de a colinda lumea i-a răsărit în suflet încă din copilărie.

Pe urmele Basarabiei... (Buc., 1927) este o lucrare inspirată de evenimentele revoluției din 1917 și realizată pe baza unor însemnări zilnice, foarte prețioase astăzi, când revalorificăm moștenirea acelor ani îndepărtați.

Biografia și opera lui Romulus Cioflec este studiată de cercetători contemporani ce

descoperă unele fapte nu suficient de bine cunoscute, chiar elemente inedite. Noi însă ne uităm la Romulus Cioflec ca la un autor prezent în paginile revistei *Viața Basarabiei* unde, în plin război mondial, publică: *Pribegie din alte vremi*: fragment din romanul *Pe urmele destinului* (nr. 2 din 1943).

Dalila Özbay, Urme bizantine

Dalila Özbay, Urme bizantine, gravuri în lemn

Dar de fapt apariția lui în acele pagini ale revistei e precedată de cronici la operele lui;

în *Viața Basarabiei*, nr. 12, 1932, p. 61-63 - recenzie la cartea: Romulus Cioflec, *Sub soarele polar*, București, Ed. Națională S. Ciornei; în *Viața Basarabiei*, nr. 11, 1937, p. 61-62 - adnotare la cartea: Romulus Cioflec, *Vârtejul*, roman, Editura Adevărul, 1937; în *Viața Basarabiei*, nr. 11-12, 1943, p. 101-102 - Segarcea Stelian: Vitrina cărții - Recenzie la cartea Romulus Cioflec, *Pe urmele destinului*, roman, București, Editura Remus Cioflec, 1943.

Desigur, fondatorul și directorul revistei *Viața Basarabiei*, Pan Halippa, nu dorea să-l uite pe fostul colaborator din anii grei ai revoluției și Unirii din 1918, pe ardeleanul Romulus Cioflec.

Doru Munteanu

Duminica mare

Trag clopotele la cele două biserici românești ale Albei. Cei veniți, rânduiți pe comune și sate, purtându-și cu fală pancarta cu numele localității și tricolorul, defilează pe străzile orașului, îndreptându-se spre cetate. În frunte sunt moșii cu sumanele albe de lână și căciulile negre. Bătrânele ziduri de piatră ale cetății sunt străjuite de ei, santinele ale veșniciei românești ale acestui pământ. Parcă dintotdeauna ar fi fost acolo, sus pe creneluri, ca niște monumente înfipte în istoria orașului. Doi dintre ei, stegarii convoiului de aseară, urcă pe vârful cetății, alături de statuia împăratului. Cum stau așa cu mâinile pe dârlogii calului, par a fi un grup statuar clădit anume. A venit și vremea lor, să oprească iapa imperială, să o țină în frâu, așa cum vor și să-l oblige pe împărat să descalece. În

fața gratiilor porții, până ieri celule de închisoare, moșii se închină la candela aprinsă și lăcrimează pentru sufletul crăișorului Horea.

*|

Pașii mă poartă tot într-acolo, la fosta celulă a lui Horea. Nu sunt singurul care caută locul acesta. Îmi pironesc ochii în pâlparea candelii sfinte și-mi trece prin minte același vers din „Roata de la Bălgrad”. Un clopot se aude de undeva de departe, poate e ultimul care nu a încetat să vestească Învierea, ca să știe toți, chiar și morții noștri muriți pentru unire, că ea s-a făcut, așa cum am

Dalila Özbay, Urme bizantine

Dalila Özbay, Urme bizantine

vrut-o noi și cum au vrut-o ei, într-o Duminică, în care am lucrat mai mult decât în toate zilele lucrătoare ale săptămânilor noastre de patimă. E doar începutul... Cine știe câte duminici dintr-astea vom pune cap la cap pentru ceasurile noastre de ființă și tihnă. Azi, de-abia am urnit roata cea mare a istoriei. „Că roata-i tot roată, se-nvârte mereu...”

(Fragment din romanul „Duminica mare”, ediția a doua revăzută și adăugită, în curs de apariție la LIBRIS EDITORIAL, Brașov)

RESTUTUIRI:

Romulus Cioflec

NENEA ACHIM AL GLĂJARULUI

Povestea unui om de încredere

Ai grijă, nene Achime!...

Eram, de vreo două zile, la unchiul meu, dascălul Costache. Un sat strâns între dealuri și un cot al Oltului; un sat mare, frumos, plin de viață ziua, iar noaptea alintat în pacea somnului său adânc de mugetul întăritat al Oltului la coturi.

Lumea, ca-n miez de vară, foia în dreapta și-n stânga, fiecare cu treburile lui. Și era în putere fânul. Cositorii, aplecați ușor, răsucindu-se în loc, făceau poteci largi cu fierul lor printre tufele mărunte, înecați până în brâu în iarbă sau în păpurișul gras și strălucitor al bălților. Printre bățile înăbușite ale ciocanului și fâșâitul clar și sunător al gresiilor în lungul fierului, se îngâna adierea domoală a unui cântec. Venea de departe, îl îngâna flăcăul cosind fânul sau adunându-l căpițe; sau, poate, era aproape – și de la o vreme zăreai strecurându-se ușor printre tufele din marginea bălții, o fetișcană răscolind fânul cu furca ei de lemn, ca să-l zvânte. Secerișul abia începuse.

Spre seară, când ne apropiam de sat, am ajuns din urmă pe d-l Gheorghită, gospodar săltat, harnic și priceput, socotit om cu ceva învățatură între consătenii săi. Carul său, încărcat din greu, se legăna în mersu-i domol pe drumul bătut și prăfos, arătându-se ca o namilă în zarea aprinsă a apusului.

Mă împrietenii repede cu acest om dezghețat, care, pentru cei mai tineri, era „domnul Gheorghită”. Unchiul și ceilalți mai bătrâni îi ziceau Gheorghită; eu, dimpotrivă, domnul Gheorghită. Un om care, de la prima vorbă, ți-e prietin și atunci când îl întâlnești întâi în căutătura lui citești această întrebare: ce mai faci? Îmi propuse, „dacă vreau să mă plimb”, să îl însoțesc pe unele drumuri, pe care îl chemau afacerile. Și cu toate că trăia în mijlocul naturii, văzui că-i place tot așa de mult ca mie.

Și a doua zi de dimineață se opri la poarta unchiului meu căruța „domnului Gheorghită”. Avea arendate câteva zeci de

pogoane pentru fânaț și câteva pogoane semănate într-o margine de pădure, departe de sat. Vecinic nelipsit de acolo trebuia să fie un om, un om de încredere, căruia îi lași totul în samă. Și pentru că această moșioară era departe de orice sat, cu greu se putea găsi om care să stea în pustietatea aceea, să păzească odaia și cele două vaci ale d-lui Gheorghită, când ziua de muncă era așa de bine plătită. Și aproape la fiecare lună trebuia să-și schimbe paznicul. Adusesse pe unul cu cățel cu purcel, să-și facă lui gospodărie, să-și ție vacă, porc și să le folosească și pe ale stăpânului. Și cu toate că dovedise multă risipă, ce și-a zis omul: „Îl las până la toamnă, altul tot nu găsesc” – și-i aducea de toate: brânză, rachiu, tutun...

Dar, în preajma secerișului, omul își anunță plecarea cu această expunere de motive: „Ce să stau eu, om sănătos, să păzesc aici pădurea, ca să mă răză lumea. Mai bine mă înec în Olt.”

Și acum, gâfâind, calul urca pe coastă la deal împreună cu noi și pe omul nou al d-lui Gheorghită – o nădejde: pe nenea Achim al Glăjarului.

Ce și-a zis omul, adică chiar și cătră alții – și cătră mine, bunăoară: Bine, domnule, mie nu-mi trebuie acolo un om tânăr și lacom de câștig, care poate să ia aiurea doi și chiar trei franci pe zi.

Acestea mi le-a zis cu vocea pe jumătate, în vreme ce nenea Achim sărise din căruță →

să rupă o ramură verde s-o pună la hamul calului, ca să-l apere de muscă. Apoi, când se apropiase, cu vocea tare: Mie îmi trebuie om... Adică, ce mai atâta vorbă! D-ta știi ce însemnează când zici om. Un om credincios, un om ca nenea Achim, bunăoară, care... și d-l Gheorghită, cu oarecare greutate în alegerea vorbelor, începu să înșire toate calitățile pe care le avea sau ar fi de dorit să le aibă omul său de încredere.

Nenea Achim era un bărbat ca de vreo 55 de ani, mai mult mărunț, dar legat. Viața și-o strecurase după placul lui. Niciodată nu și-a făcut socoteala zilei de ieri, dar nici plan pentru ziua de mâine. A încercat de toate și a făcut de toate. Chiar și acum era pe un drum nou în viața lui.

– Slugă am mai fost, dar slugă de capul meu n-am mai fost, Gheorghită.

– Slugă nu ești, nene Achime, – răspunse stăpânul, d-ta ești omul meu, ești stăpân, ești domn peste toate! Hi calu...

– Bine, bine...

– Și dacă te întreabă cineva...

– Lasă pe mine, că sunt nevoie bătrână. Toată ziua umblu cu pușca după gât...

– Da, când nu prea ai de lucru, răspunse binevoitor stăpânul.

–...

– Așa, nene Achime...

– Și dacă vine cineva: – Pe cine cauți, creștine? – Unde-i stăpânul moșiei? – Eu sunt! – Și cine ești dumneata? – Achim al Glăjarului. – Dar moșia cine o ține? – Gheorghită al nostru!

– Sfânt ai vorbit, nenea Achime!

Și nenea Achim scoase din gât o vocală care nu era nici a, nici e, un sunet care însemna bagatelizare, dar din care răsufla mulțumirea pentru strășnicia celor spuse.

– Sfânt ai vorbit – îngână leneș d-l Gheorghită, simțind tăcerea din jurul său și căutând să lege firul.

Dar nu se mai auzi nicio vorbă. Nenea Achim doar făcu o mișcare din buze. Poate voia să mai adauge ceva.

Era bun pe o așa treabă, se gândea d-l Gheorghită. Era vădov și n-avea decât o căscioară, în care ședea Anica cu bărbatul ei. D-l Gheorghită era încântat. Unul și altul însă trâncăneau mereu că lui nenea Achim i-ar plăcea să sugă, dar să sugă așa ca să-și uite de lumea asta. Toate aceste calomnii însă d-l

Gheorghită le spulbera cu indignare, demnă de bătrânețele lui nenea Achim, care adăuga liniștit și disprețuitor:

– Dă-i dracului, că și ei bea.

– Să bea, da-i-aș cui i-ai dat d-ta, răspunse zâmbind d-l Gheorghită..

Nenea Achim repetă, fără multă patimă, cele dintâi vorbe ale răspunsului său.

– Să bea, omule – urmă d-l Gheorghită – , dar să bea cu măsură. Și eu beau, și... d-ta beai – și d-ta – zise d-l Gheorghită adresându-mi-se mie. Cine nu bea! Nu-i așa, nene Achime?

Și omul răspunse, liniștit, cu gândul parcă în altă parte:

– Ba să mă bată Dumnezeu dacă nu-i așa!

Căruța mergea mai mult pe drum drept, prin mijlocul pădurii, săltând ușor prin hopuri. Razele soarelui se furișau prin frunza deasă a copacilor, împestrînd cu lumina lor pământul, presărat cu frunze uscate, cu verdeață și cu bureți. Din vreme în vreme se auzea șoapta gălcevitoare a unei părechi de păsărele. Străbăteau prin pădurea aici mai mare, aici mai mică, prin poienițe sau prin rariști, amestecând împreună cu huruiala carului vorba d-lui Gheorghită, care da sfaturi și răspunsurile omului său de încredere.

– D-ta – urmă d-l Gheorghită cu o voce care se lupta cu zgomotul căruței – d-ta ai, nene Achime, acolo tot ce-ți trebuie. Lapte, cât vrei; vițelul mai umblă și după iarbă. Și măcar să-l puteți birui amândoi. Pâne îți aduc – la săptămână trei și dacă nu-ți ajunge, îți mai aduc. Mălai ți-am pus pe-o lună; apoi, legume, mărunțișuri, Dumnezeu știe ce ți-a pus nevasta, că a tot pus și n-a mai isprăvit. Hi, calu!

– Apoi bine, și eu zic – urmă nenea Achim – fără mâncare nu poate omul, căne să hie!...

– Așa, nene Achime, așa. Și îți aduc așa, câteodată, și câte o leacă de rachiu. Nu mă uit eu... și tutun ți-aduc două pachete bune pe săptămână. Ajunge?

– Ajunge, cum dracu să nu mi-ajungă! Și dacă nu mi-ajunge, aduci și trei.

– Și patru, nene Achime. Ce, un pachet de tutun m-a făcut pe mine, când îl dau pentru omul care îmi face treabă!

– Când sunt necăjit, țâp mult, Gheorghită... →

– Asta e treaba mea – răspuse stăpânul învârtind biciul.

– Și ochelarii...

– Ce?...

Calul pornise la trap și cu greu se mai înțelegea vorba.

– Ochelarii, Gheorghită!... Fără ochelari sunt ca popa fără biserică; m-ai luat din pat. Abia mă răsturnasem așa îmbrăcat și auz la poartă: – „Hai, nene Achime!” – „Haida-hai!”, zic eu. Da Anica de acolo: – „Cum să te duci acolo în pustietatea aia, tată? Și nu ți-am pus încă nimic. Nici tu mâncare, nici tu rufă, nimic și lumea lui Dumnezeu, nimic!” – „Las, Anica taichii, zic eu, că mi-o da stăpânul dacă vrea să mă aibă.”

– Sfânt ai vorbit, nene Achime, zise d-l Gheorghită învârtind biciul pe deasupra calului care o luase la pas.

– „O să te omoare hoții și o să te mănânce lupii, tată! Săracu! Aoleo, dacă nu-i Neculai acasă. Cu pușca îl puneam să te ție!” – „Am umblat eu, zic, mult, Anico, și dacă nu mi-au mâncat oamenii capul, apoi de lupi nu mi-e frică.”

– Sfânt...

Dar nenea Achim urmă înainte:

– Adu-mi-i. Cere-i de la Anica, când vii, Gheorghită... ochelarii... Fără ochelari sunt... Cere-i și Visul Maichii Preciste și pe Sfântul Sisoie – și ochelarii, Gheorghită, ochelarii mei de după oglindă... Da știe ea, Anica, dă-i dracului.

– N-avea nicio grijă, nene Achime...

– „Nu te duce, taică, nu te duce, taică...” Săraca... „Da, las’ Anico, că mai dau eu, așa, câteodată pe aici. Așa, într-o seară, când hoții crede că eu sunt în hodae cu pușca lângă mine, eu am șters-o prin pădure.”

– Aoleu, ba nu, nene Achime...

– Ba să mă bată Dumnezeu. Să fiu eu în pagubă.

– Nu, nene Achime. Mai bine: „Gheorghită al nostru, vreau să-mi văz fata.” Și atunci lași pe mine. Eu viu cu unul aici. Îl las în locu-ți o zi – iar pe d-ta te aduc boierește în sat. Nu-i bine?

Căruța cobora ușor pe drumul verde al poienei, apoi prin rariștea de fagi, încă o bucată prin pădurea mare, deasă, plină de umbră și de taină. Din vreme în vreme se auzea chemarea unei paseri, dintre acele care trăiesc prin pădurile bătrâne. O veveriță care se legăna prin vârful unei ramuri, sări ca fulgerul la arătarea

Romulus Cioflec la Chișinău, cu membri ai familiei, 1919

noastră din copac în copac și se pierdu.

Și înaintea noastră se arată lumina, mai vie, tot mai vie – și intrarăm în luminiș, o poiană largă. Mi se părea că intrasem în biserică. Eram, din trei părți, încunjurați de zidul pădurii, din care se ridica trufașă spre apus, cu stejarii ei bătrâni, cu scoarța crăpată, iar devale se deschide o porțiță spre câmp. Pe marginea de miazănoapte se strecura un părăiaș pierzându-se devale, în pădurea de aluni și de cer, pe lângă acaretele „moșiei”. Din toată poiana se ridica un bogat miros de flori de fân, de verdeață, un zumzet domol de albine, care trec din floare în floare, țărâitul melancolic al greierului leneș – și peste toate acestea stăpânind lumina și dogoreala soarelui de iulie.

– Halt! – strigă sărind din căruță, ca un flăcău de 20 de ani, nenea Achim al Glăjarului, unul din eroii de la Câne-creț (Könniggrätz), iar de aici înainte, omul de încredere al d-lui Gheorghită.

Sării și eu și, fără să fi oprit, sări și stăpânul. Rămaserăm locului, îmbrățișând cu ochii lacomi toată poiana, plină de soare și de verdeață.

D-l Gheorghită, cu ochiul gospodarului, privea vitele pascănd și iarba gata de cosit. Ochii lui cercetară iarba de jur-împrejur și se opriră la petecul galben al grâului pârduit din mijlocul poienii.

Doi bărbați, o femeie și doi copii ne așteptau la odaie, lângă un car cu boarfe, pe care femeia tot mai arunca vreo doniță sau vreo oală.

– Gata, Ioane?

– Gata, stăpâne.

În câteva cuvinte și fără multe formalități, fostul paznic al moșiei dădu totul →

în seama lui nenea Achim și stăpânului său, care, la fiecare vorbă aproape, se întorcea spre omul său, spre a-l vedea preocupat de sarcina ce-i rămânea. Biciul se învârti pe deasupra boilor și carul porni scârțâind greoi.

– Să isprăvim și noi zise d-l Gheorghită, întorcându-se preocupat spre noi. Ei, îți place, nene Achime?...

– Place. De ce să nu-mi placă?

Intrărăm înăuntru. Într-o odaie era un pat de scânduri, un scaun și o măsuță scundă; pe fereastră rămăsese o lingură de lemn. Cercetarăm șopronul, grajdul și vitele în poiană.

– O să fie pustiul aici... – murmură nenea Achim, după o clipă de sinceră reflecție. Și se grăbi să mai adauge ceva. Stăpânul însă tot îi luă înainte.

– Apoi, nene Achim al nostru, eu la trei zile viu aici. Mai cu samă acum vara, că mai e de lucru. Și dacă viu, nu viu cu mâna goală. Viu să-mi văd moșia și să-mi văd omul ce mai face. Nu-i drept?

– Sfânt... Gheorghită al nostru.

– Și nevasta mi-a spus: „Dacă-l duci pe nenea Achim, să avem grijă de el, că e bătrân și e vrednic – și-i păcat. Ori nu-l mai duci!”

– Drăguța... – murmură bătrânul înduioșat.

– „Lasă, nevastă, i-am zis, nu mă învăța tu pe mine; îmi cunosc eu obrazul. Apoi – urmă d-l Gheorghită după o clipă de gândire – unde e nenea Achim e ca și când aș fi eu. Îl cunosc eu mai bine decât tine ce poate.”

– Sunt vulpe bătrână, – adăugă omul de încredere, aruncând o privire furișă, rece și plină de mulțumire la sticla de rachiu, pe care stăpânul său se chinuia să o scoată din buzunar.

– Închină o dată, nene Achime!

– Dar de ce te mai ostenești – îngână nenea Achim domol, ducând sticla la gură și înghițind de trei-patru ori.

Așa-i sufletul de muiere... Și Anica mea: „Taică, nu te las! – Anico, Anica mea, zic eu de acolo (d. Gheorghită pregătea căruța de plecare).”

– Scoate o găleată de apă din fântână, nene Achime, să aduc calu acolo.

– „Anico – urmă nenea Achim trăgând de lanț.” Apoi privi înăuntru: Da adâncă ești, Doamne!

D-l Gheorghită se apropie cu căruța.

– „Anica mea, n-avea grijă, draga și fata taichii, când mi s-o face dor de tine, mă repez eu, ... mă răpede stăpânul cu căruța. Când ți s-o face dor de taică-tău acesta bătrân... că nu te are decât pe tine... te repezi, Anico, în vatra satului: „Gheorghită! Domnule Gheorghită, vreau să văz pe taica. Gata căruța? „– „Gata, d-ta de acolo.” „Să mergem dar, că și lui i-o fi dor.”

După multă tăcere nenea Achim urmă:

– Spune-i, Gheorghită, du-te la Anica mea și spune-i: „Anico, Anica noastră, nu-i și ea a noastră? Că toți suntem ai lui Dumnezeu...”

– Sfânt grăiești, nene Achime.

– „Caută, dragă, pentru tatăl tău ochelarii și Visul Maichii Preciste și pe Sfântu Sisoie de după sobă.” Citesc, Gheorghită, citesc Visul Maicii Domnului toată ziua. Dacă n-aș avea-o asta și n-aș avea pipa, zic zău, Gheorghită al nostru...

– Așa, nene Achime, tot omul cum s-a învățat, – zise d-l Gheorghită urcându-se în căruța; să mergem.

Căruța porni, în vreme ce d-l Gheorghită mai da în grabă omului său de încredere oarecari sfaturi, la care acesta răspundea printr-o singură silabă.

– Și vezi, ai grijă, nene Achime!, strigă d-l Gheorghită, acum la o mare depărtare, cătră omul său de încredere, care se apropia încet, urmat de câne, spre mijlocul poienii, unde pășteau vitele.

Se mai auzi din depărtare: „ochelarii” și apoi, însoțite cu o mișcare a mânei lui nenea Achim, vorbele din urmă: „Gheorghită al nostru!”

Tresării apoi la vocea puternică a d-lui Gheorghită:

– Ai grijă, nene Achime, și lasă pe mine!!

Vitele din mijlocul poienii și cu omul care se apropiase de ele fură învăluite în pacea plină de taină a acestui colț de pădure, singuratic și fermecător, așa de rar cercetat de piciorul omenesc, în vreme ce noi intram în umbra pădurii, pe drumul pe care venisem. D-l Gheorghită, privind înainte, se adâncise în socotelile lui, iar eu mai privii o dată înapoi. Prin desimea copacilor abia mai pătrundeau fâșiile de lumină.

Rar se vedea prin sat în tot timpul zilei vreun picior de om. Pe la miezul zilei mai →

trecea pe drum vreo nevestă, ducând de mâncare la lucrători. Vreo cumpănă se mai vedea aplecându-se spre adâncul răcoros al fântânei sau i se auzea. Dar seara în sat era viață. Veneau grupuri de cositori, strângători, de secerători, șiruri de cară încărcate. Venea râsul, venea cântecul, zburdălnicia; venea vorba și sfatul domol, venea oboseala chipurilor asudate și înnegrite; venea și sănătatea. Și totodată veneau și turmele de la pășune. Așa că-ți era drag să ieși pe drum, să te pierzi în mijlocul acestei vieți cu tot praful pe care îl ridica...

În cele două cârciumi care stau față în față în vatra satului e mișcare și zgomot. Din grupuri se desprinde câte unul ca să cumpere ceva pentru casă, care e poate departe de vatra satului. Altul intră ca să-și ude gâtul.

O căruță cu un singur cal stă în marginea drumului... Un flăcăiaș stă înaintea calului... Tocmai căruța domnului Gheorghită.

Îl căutai prin grupurile de primprejur. Unde putea să fie? Vream să-l întreb pentru când a hotărât să plecăm în „Pisc” la „Trei ploi”.

Mă apropiai puțin de ușa cârciumii, în a cărei apropiere era căruța. Vream să trec prin fața ușii și dacă din întâmplare ar fi acolo, să mă vadă, să-și aducă aminte de vorba noastră...

Ajuns însă în fața ușii mă oprii, mă trăsei înapoi și mă lăsai ușor pe răzemătoarea podului de peste șanț. Mă înșelam? Ba deloc. Era și nenea Achim acolo – și se întâlnea cu stăpânul său.

– Hai, nene Achime. Hai, că mă omori!

Dar nenea Achim mai avea ceva de isprăvit cu tovarășii cu care se cinstea.

– Uf! – murmură domnul Gheorghită ca pentru sine – să nu mai fi ajuns și ceasu ăsta! Apoi tare: Să lași d-ta totul și să pleci! Hai, nene Achime. Hai odată...

– Spune-i, mă – urmă nenea Achim cu vocea îngânată întors spre un om înalt și uscățiv, în vreme ce stăpânul său îl târa afară, – spune-i așa: „Anico, a zis taică-tău să-i duci ochelarii și Visul.” (Apoi, opunând oarecare rezistență stăpânului său, care reușise să-l ducă până la prag): Să le lase deval, la Gheorghită, la Gheorghită al nostru, stăpânul meu. Fără să mă zărească, d-l Gheorghită trecu prin

Cei cinci plecați în refugiu, 1916 (părinții scriitorului și frații Valeria, Octavian, Alexe, personaje în romanul "Pe urmele destinului")

fața mea, întinzându-se cu omul său de încredere. După ce îl urcă în căruță, lângă băiatul ce ținea hășurile, făcu acestuia din urmă semn și căruța porni.

Nenea Achim întoarse capul spre lumea care se adunase împrejur și căuta prin mulțimea învăluită în umbrele amurgului, capul uscățiv al vecinului său.

– Lasă că ți le aduc eu toate mâne... și vezi, ai grijă, nene Achime! – strigă d-l Gheorghită din urmă răsuflând, ca și când ar fi lăsat de pe umeri o sarcină pe care o ducea de departe... Atunci mă strecurai și eu prin mulțimea și mă întâlneam față în față cu d-l Gheorghită.

– Ce-i?

– L-am trimis pe nenea Achim, – răspunse d-l Gheorghită obosit.

– Dar la Pisc...

Fără să mă auză, se întoarse spre un copil care venise să-i spună ceva, apoi luă mâna copilului și porni spre casă, întorcând capul ca să zică: bună seara.

– La Trei ploi?!... strigai și mai tare, pornind și eu spre casă.

– La Trei ploi mergem peste câteva zile. Mâne mă duc la moșie să-l așez în regulă pe nenea Achim.

(Proză publicată în „Gazeta Transilvaniei”, nr. 285, din 25 decembrie 1908, p. 2-3. Text ales și transcris de Victor DURNEA.)

Cronică literară:

Adrian Lesenciuc

Apele liniștite ale poeziei

Un proverb din tainuita Bucovina spune: „Apele liniștite sapă adânc”. Poate de aici plecând, dinspre înțelesul acestei adânciri prin limpezirea angajării asidue, la care se adaugă claritatea apelor poeziei adunate de Adelina Pop în *Brume*¹ prin îngrădirea lor statică în așteptarea curgerii, Christian Crăciun include autoarea printre poeții pentru care „este urgentă apărarea Lumii de ceea ce e gata să izbucnească din lăuntru lor”². Nu miră nicidecum această așezare temeinică, atâta vreme cât Adelina Pop adună căutările Brăilei în care se așezat cu cumpătarea Clujului în care s-a născut.

Prima impresie după lectura *Brumelor* este alta, a unei poezii contemplative, de stare, statice (fără a bănuși puterea de erodare a fundului mălos al cotidianului), candidă pe alocuri. O poezie de vară târzie, bântuită de orizontul brumelor: „Mâna ta,/ schița unei frunze/ - despovărate/ de echilibrul înșelător/ al verdelui -/ iat-o, acum,/ pregătită să alunece/ sub brumele/ întunecate...” (*Brume*, p.59). O poezie care atrage, în mrejele aparentei mocniri la suprafață, în adâncurile unei prefaceri asumate.

În poezia Adelinei Pop, de data aceasta în ciuda îmbierii prin falsele capcane ale stării și contemplării din sugeratele (de Chr. Crăciun) „anotimpuri” din cicluri: *Pastel*, *Ființe*, *Continuum*, *Simbol*, dinamica se resimte în raporturile tensionale pe care autoarea le instituie în adâncimi. Nu este vorba despre o dinamică imediată, explicită, sesizabilă cu ochiul primei lecturi, nici de una pe care, în ciuda stagnării aparente, ritmul poeziei să o impună, ci de una în care contingentul, realul, imediatul sunt erodate sistematic. Pe nesimțite, „Cele mai frumoase anotimpuri/ Se pierd, fără chip,/ În tot mai proaspăta/ Măhnire” (*Vară*, p.14). Cântecul ademenitor și liniștitor din pagini inculcă sfredelitoare presimțiri. Apa limpede a poeziei e acoperită de cețuri. În adâncul organic al naturii, dinamica e doar sugerată de mici semne/născociri (a zborului, de pildă): „La capătul albastru/ Al aripii,/ O pasăre își născoceste zborul.../ În depărtare,/ Luna își topește umbra/ Care abia se obișnuise/ Cu adierea sunetelor/ De argint.” (*Pastel*, p.18). În adâncul organic al ființei (din al doilea ciclu) bântuie abisale neliniștiri. Copiii și soldații, fideli până la capăt teritoriului aparent al iluziei, se întâmplă ca ființe în

aceiași orizont al devenirii - un orizont vag al mișcării interioare, adânci și uneori bruște:

El a murit/ În uniformă de gală/ A unei clipe fascinate/ De grația rătăcirii,/ Când stelele se topeau/ Pe gulerul tunicii lui,/ Ca niște îngeri de zăpadă.../ Și nici măcar aburul rugător/ Al celei din urmă/ Răsflări/ Nu a reușit să înduplece/ Neodihna freneticea ierni./ Strecurate sub pleoapa/ Ochiului ultim,/ Deschis, pe jumătate,/ Atât cât să vadă/ Fulgii mari/ Ai patriei lui,/ Iluzia. (*Soldat*, pp.25-27)

Copilul a țâșnit, odată cu/ Adevărul, din calota străvezie a/ Nemișcării.../ De atunci, nimic/ Nu le-a mai fost potrivit./ Nici pământul, nici apa./ Nici chiar ursul alb,/ Împachetat, iute,/ Într-un ghețar făsticit/ Sau, poate,/ Doar un sloi uriaș,/ Cuprins de voinicie.../ O jucărie în mijlocul neclintit/ Al mărturisirii.../ O flacăra/ Și un urs alb/ Desprinși din aceleași/ Sufflete/ Atotștiutoare... (*Ludens*, pp.28-29)

Și în această învăluire continuă a dinamicii, a devenirii, a gestului-în-sine, adâncitor, scormonitor, în acest univers al cețurilor lăsate peste apele poeziei, se întrevede doar lumina semnelui. Iluzia nu poate fi apărută decât cu armele adecvate, printre care și versul. Tăcerea se impune de la sine: „Caligrafic./ Glasul lumii tace./ Într-un singur cuvânt./ Nu-l rosti. / Vei pierde și ultima/ Speranță.” (*Pe scurt*, p.7).

Iluzia nu poate fi menținută decât prin promisiunea cuvintelor, prin sămânța acestora în germinație, în căldura răscolitoare a adâncurilor, sub cețuri și sub brume. *Semne*, anotimpul ultim, menține starea de alertă la transformările din interior. Renunțări, măhnire, mistuire, confuzie, toleranță, solitudine sunt doar false piste pe care e ademenit, sistematic, lectorul. Cântecul din cețuri, sub „măștile apei”, nu poate rămâne o simplă îmbiere. Descinderea e tulburătoare. Acolo se ascunde totul, în livresc:

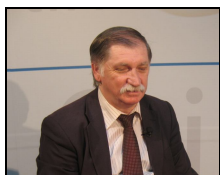
La sfârșit,/ pietrele vor purta/ măștile veselei ape/ și vor cunoaște/ înspumata atingere/ a libertății./ pe care și-au imaginat-o/ încă de pe vremea când/ trupul lor neted/ era bătut, fără milă,/ cu semnele demnității/ - fixate în suferință,/ până la expiere -/ cuvintele... (*La sfârșit*, pp.53-54).

Cuvintele vor continua să sape adânc, sub aparența limpezimii poeziei.

¹ Adelina Pop. (2016). *Brume*. Cuvânt introductiv de Valentin Popa. Iași: Editura PIM. 64p.

² Christian Crăciun. (2016). Desene în brumă. *Oglinda literară. Revistă de cultură, civilizație și atitudine*. Anul XV, nr.173. 11714.

Nicolae Băciuț

CLIPA

La ce-i bună ziua fără zi,
la ce-i bună noaptea fără noapte,
și secunda fără de minut,
șoapta fără de șoapte?

La ce-i bun și triful
fără de păsări,
la ce bun e fructul
dacă nu e și-n flori,
la ce-i bun amurgul,
dacă nu e și rană,
și sărutul
fără de subsuori?

La ce bun e malul fără de mare -
la ce-i bună ploaia fără de nori?

La ce bun e Fiul,
dacă nu e și Tatăl,
la ce bun mai sunt eu,
la ce bun mai sunt toate,
dacă-n toate nu e,
o clipă măcar, Dumnezeu?

15 decembrie 2016

Laurențiu-Ciprian Tudor

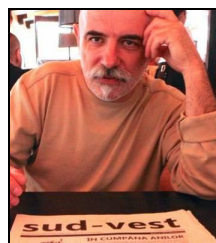
Râul lui Heraclit

Ce suntem mai mult decât
un poem scris pe apă
pe o apă față fină de lac?
(caz fericit)
un poem oglindindu-se
salvat prin efemeritate

de narcisism
simțind, însă, măcar infinitezimal
ce e etern

nu vreau să zic, să șuier
că veșnicia e un narcisism rafinat
plictiseală
nemișcare
neecou
mă chinuie, însă, ce nu dăinuie
râul lui Heraclit
marea mareeică
și vântul
iubesc vara, soarele, deșertul, duminica
pentru că uneori
tăcut și rar
sunt un poem scris pe apă
pe un obraz lichid, limpede, adânc
unda se transmite în cercuri, cuantic
în jur
o roză dă mai mult parfum
un asfințit mai mult purpuriul
și pe chipul ei înmuguresc zâmbete
apoi vin intenția, istoria, efectele perverse
și tulbură
din cercuri curge sângele, timpul!

Vadim Bacinschi (Odesa)

ASTĂZI

Afară nici nu ninge, nici nu plouă,
iar cerul, parcă, a uitat de noi...
N-am unde mă întoarce înapoi.
In față-mi stau doar palmele-amândouă.

Mă uit că este scris ceva pe ele.
Nu pot citi, ba nici nu vreau să știu
cât voi mai fi pe lumea asta viu
și când, odată, voi pleca la stele.

M-am împăcat cu toate: cu prostia
și cu nimicul lumea dominând...
Aș vrea să știu un lucru: până când?
Și cum arată, totuși, veșnicia...

4 decembrie 2016, Odesa.

Ion Topolog

DUPĂ RĂZBOI

- roman -

1

După ce a ajutat-o pe Fontița să fete, adică să tragă vițelul din ea, fiindcă scosese doar capul și ea nu mai avea putere să-l împingă mai departe – opintindu-se cu amândoi genunchii în șoldurile tinerei văcuțe și cu mâinile vârându-le pe lângă căpșorul vițelului pentru a-l apuca de crupele din față ale picioarelor și de spinare, strigând și la Oprișel să-i mai toarne vacii rachiu pe nări ca să strănute și-așa să mai împingă și ea, Lisandru Văcălie a reușit în cele din urmă să scoată vițelușul acela frumușel din ea și să-l așeze pe fânul proaspăt. Era pric, adică alb și cu pete maronii pe piept, una pe frunte și-apoi pe burtă și pe un picior, și nu prea mare, că se mirau de ce n-a putut Fontița să-l fete singură, cum se întâmplă cu cele mai multe vite care trebuie să fete, după rânduială.

– Asta a fost, a prins vițel de năleapcă, prea devreme, și nu era pregătită pentru așa ceva. A prins-o vreun tăuraș pe-acolo pe izlaz și-a pățit-o. De, așa e când te grăbești – a mai zis Văcălie, surâzând pe toată fața, lăsând să se înțeleagă că graba aia, uite, apare și la viețuitoarele cele necuvântătoare, d-apoi la oameni, care, cât sunt de botezați, tot nu se țin de cuvânt, cum spune și cântecul, nu? s-a pomenit Văcălie punând întrebarea lui Oprișel, fiindcă doar lui i se adresase, dar și-a luat seama că, de fapt, nu rostise nici un cuvânt pe idea

aceea pe care mersese el cu viețuitoarele cuvântătoare și mincinoase, și cele necuvântătoare, cum a fost și vițelușul asta, care, cine știe cum a prins-o tăurașul acela și i-a făcut pocinogul – și-atunci a zis: E ca la ființele omenești, adică păcălește un băiat pe câte o fată – cum s-a întâmplat cu Fila lui Matei, c-a păcălit-o Nuțu acela afurisit al lui Săftici. A fost, știi, după Anu' Nou, într-o permisie cum s-o fi învățat de ea, că frontul era dincolo de Nistru, și-a mers la cala lui Matei și, probabil, că Matei dormea aghezmuț și Fila, i s-o fi făcut milă de băiatul militar și l-a lăsat să se preguste și-acum, uite, a zis Mița mea că a născut un băiețel, chiar alaltăieri. Mița mea a ajutat-o, s-a dus cu Păuna lui Troncan și-au ajutat-o. Ei, acu' ce era să facă, poate că Nuțu, când o veni acasă, adică când se termină războiul, poate o ia, adică se ține de cuvânt. Ai înțeles?

– De – a zis Oprișel –, om vedea, nu vezi că războiul s-a întors și că, deocamdată, rușii

au venit peste noi și că trebuie să ascundem tot ce avem?

– Păi, da! Hai, adică nu, tu rămâi lângă vacă până-și varsă casa, să n-o mănânce, c-așa fac după ce fată, și rămâi fără lapte, adică voi ai casei și vițelul, că până prinde putere, trebuie să sugă.

– Păi, așa, după ce scoate casa aia – asta o să fie cam într-o jumătate de oră –, cheam-o pe Giorgiana ta și las-o aici cu vaca și cu vițelul, să-l dea să sugă prima colastră și noi hai să mergem în păraul Vârtogului, să ne-apucăm să facem niște țarcuri ceva, să ducem vitele acolo și ce mai avem, că cică rușii iau tot, mai ales vitele și băutura, și grăunțele pentru caii lor, că cică ei sunt mai mult cu căruțe și cu cai. Rar au și câte un camion. Așa a spus militarul acela care striga aseară că el i-a văzut dincolo de Șuici, adică venind dinspre Argeș și Pitești. Da' eu cred că nu i-a văzut, va fi auzit și el de pe la alții sau a dedus că dacă au spart frontul acolo la Iași, de pe direcția asta trebuie să ajungă și pe la noi, dacă e să ocupe toată țara, adică să caute pe unde ar mai fi nemți. Au fost doar la Dăiești, la depozitele de benzină, dar deja or fi plecat. Așa că – cum am zis – pe la noi, p-aici printre păduri n-ar trebui să vină. Da' mai știi? Așa că hai să facem țarcurile alea.

– E-he, dacă ajung aici, nu-ți mai bat ei în poartă! Intră și davai ce ai, de la nevastă și fată, până la vițelușul ăsta boulean. Asta e clar!

– Păi așa cred și eu. Hai, că dac-au trecut de Argeș, mâine sunt aici, dacă nu chiar la noapte, dacă merg întruna. Și probabil c-așa merg, că n-are

cine să-i oprească p-aici, adică să dea lupte. Probabil pe la Ardeal, acolo sigur o să se dea lupte grele, nu se poate ca friții să nu mai încerce o oprise a lor. Da', cum ziseși, dacă s-abat totuși și p-aici la davai ce ai?...

Își trecuseră ziua înjghebând acolo în pâraul Colnicii niște țarcuri din răzlogi de arini tineri, pe care-i legaseră de țăruii făcuți din jugastru și frasini, cu niște curpeni, dar și cu sârmă mai groasă. Văcălie și vecinul lui Oprișel erau mulțumiți că ieșise o împrejmuire destul de solidă și înaltă de aproape doi metri, bună cât să încapă vitele lor și-ale Lisandrii lui Părăceanu. Și-ale ei, că și casa lor, a Părăcenilor, intra tot în zona de-acolo dintre Dealul Horștiului și Pădurea Mare, numită Zăpodii, adică pe limba slavă însemnând loc adăpostit. Adăpostit de vânturi, când se năpusteau peste culmi și văi, venind dinspre munții Coziei, vuind de parcă se mișca pământul. Și-așa hotărâseră s-o ajute și pe ea, c-a rămas singură, doar cu copilul, cu Dumitrică, acela deștept ca tată-său, după moartea primarului Părăceanu. Socotiseră că ar fi cam vreo șaisprezece capete de toate, inclusiv viței și mânjii Lisandrinii, Fluturica, rămasă orfană de la iapa aia grozavă, care-l scăpase pe primar de lotrii din Valea Danului, când fusese el atunci la Argeș cu Vetuța lui, cu procesul ce i l-a intentat Bădescu. Că se știa, adică recunoscuse ea c-a dat foc clăilor de fân ale ăluia, să se răzbune pentru că Maria lui, a lui Bădescu, a Bicî, cum i se spunea, se ținuse cu primarul și

ea din gelozie pusese foc clăilor de fân, să arză cum ardea inima ei că-i luase omul, adică pe primar. Iapa se numea de fapt Atena, după cum o numise Vasilidis, un grec ce umbla cu negoț de bani de aur și argint vechi și se nimerise în iarna aceea când o fătase și pe ea mama ei, să treacă pe la primar și spusese să fie cu noroc. Și fusese, că doar iapa aceea nemaipomenită se smucise acolo în Valea Danului și trecuse cu șareta ca zburând peste bușteanul cel mare pus de lotri să împiedice atelajul și ei să poată ataca. Ca o zmeoaică săltase, când primarul a țipat: „Dii, Atena, fată!” și c-o mână întărise hățurile, în timp ce cu cealaltă trăgea cu pistolul. Hoții săriseră în lături, să nu dea iapa peste ei, așa uriașă cum se înălțase. Și până să se dezmeticească ei, șareta era dusă pe drum, în noaptea neagră, precum carul Sfântului Ilie pe cer. Hoții se lăsaseră păgubași, dar, de fapt, pe primar și pe Vetuța lui, iapa îi scăpase cu țâșnirea ei năprasnică. Și pentru fapta ei, primarul o ținea ca pe-o cucoană, adică nu el, ci guardul Stoenete, care avea în grijă și taurul comunal, și era și paznicul familiei primarului. Stoenete, cu mustățile lui răsucite, care încă o aștepta pe Mărgărita lui Tudose, acolo unde avea el locul, la Viile Lenii, loc gras, din care creștea otavă ademenitoare. Dar iapa cea voinică, numită de primar Atena, de la Athena, cum îi spusese grecul Vasilidis, a murit când a fătat-o pe Fluturica, cu strat cu tot. De ce s-a întâmplat așa, nici agentul

**Târg de Carte Libris, iulie 2016,
Brașov - acad. Alexandru Surdu,
Luminița Cornea, Ionel Simota, Ion
Topolog și Nicolae Scurtu**

veterinar Pamfil n-a putut spune. Odată cu stratul acela, adică lăcașul în care crescuse mânza, s-a scurs tot sângele din ea, din ditamai animalul, căruia doar îi cădeau niște lacrimi mari din ochii pe jumătate închiși. Nu s-a zbatut, doar la sfârșit s-a scuturat o dată cu tot trupul ei mare. Au venit și-au luat-o comcarii de la abatorul din Vâlcea. Neavând imediat unde să sugă, mânza a trebuit s-o hrănească cu biberonul. Noroc că vaca Vioreana tocmai fătase și ea și-aveau lapte și pentru mânză. Și se făcuse o frumusețe, sură și ageră ca mama ei. Crescuse între vacile primarului și-apoi pe izlaz între celelalte vite. Sălbatică însă, că numai de copil asculta, de Dumitrică, sta chiar să-i pună o funie de gât și să-l urmeze, altfel, nu putea nimeni să se apropie de ea, așa arunca din picioare și fugea nechezând. Făcuse doi ani și primarul îi spusese lui Stoenete c-ar trebui s-o îmblânzească, s-o învețe la frâu și la șaretă, dar primarul se prăpădisese și Stoenete își vedea acum să fie bine cu Vlăsceanu, șchiopârnoșul care pusese mâna pe primărie, să nu-și piardă serviciul comunal.

(Fragment din vol. II al romanului *Tatăl și fiul*)

Tatiana Scurtu Munteanu

Mi-s ochii toamnei iarăși plini de stele

Mi-s ochii toamnei iarăși plini de stele
Și îndoială-n glas de pescăruș,
Din ceața închegată pe sub piele
Atârnă tălpii lanul de păiuș.

Pe unde-acum nici păsări nu mai zboară
De-atâta gol se nasc prin mine ploii
Și înstelarea toată mă-nfioară
Cum curge schingiuită în puhoi.

Lumina crudă-n mine înverzește,
Bucăți de cer se leagănă în piept,
Din nebuloase alt pământ îmi creșe
Pe coama toamnei unde te aștept.

Mihaela Aionesei

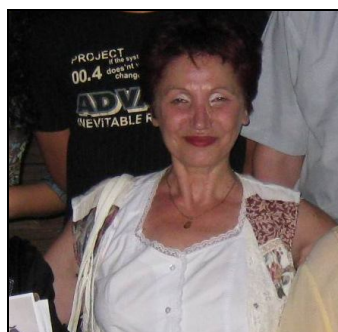

colivia de nisip

e iarnă. e prima iarnă în care nu stau
cu sufletul întins în zăpadă
ci în dragostea care inundă cerul și pământul
în carnea ei e cald
ca în aburul unui staul plin de oi
în sângele ei cineva cântă
leru-i, Doamne, leru-i ler
prin cetini se înstrăinează dorul
copilăria nu mai are nimic de povestit

pentru că iată în mine crește
un alt paradis
în care tu ești cel care mută din loc în loc
lumina care știe să vindece
pereții acestei colivii de nisip
scrijelii până la strigăt
acolo unde acum de dragul tău
se aud îngerii
și un leru-i, Doamne,
leru-i ler.

Maria Monica Stoica

LIMBA ROMÂNĂ

Cu stele așezate în cunună,
Peste păduri de fagi și de stejari,
Vorbeau străbunii mei limba română
Cinstită peste timp de cărturari.

Ea adunat-a mierea de prin faguri
Nectarul dulce, din aromite flori,
Și-asprimi de cremene, din praguri
Ce-au străbătut istoria, adeseori.

E limba-n care dorul de părinți
Îl spunem orișicând, cu duioșie,
Când sărutăm mâna, cumiști,
Bătrânilor care-au trudit pe glie.

Respectul pentru munca fără preget
A palmelor bătătorite, pe ogor,
Aură pune-n fiecare deget...
Le sărutăm, cu gest pios și iubitor.

Iubirea pentru limba românească
Înnobilează orice cărturar
Ce știe că moșia strămoșească
E lacrimă și sânge de plugar.

Relația lui Romulus Cioflec cu Basarabia:

Iurie Colesnic... în
culisele Istoriei

Iurie Colesnic (n. 1955) e un cunoscut scriitor și istoric din Basarabia, un important om de cultură din Chișinău și chiar din întreg spațiu românesc.³

Întâia dată am aflat despre domnia sa în anul 1992, când a reeditat volumul *Pe urmele Basarabiei ... note și impresii din revoluția rusească* de Romulus Cioflec, la Editura Universitas din Chișinău. La puțin timp, a venit în Sf. Gheorghe, pe meleagurile natale ale scriitorului Romulus Cioflec, pentru a lansa volumul.

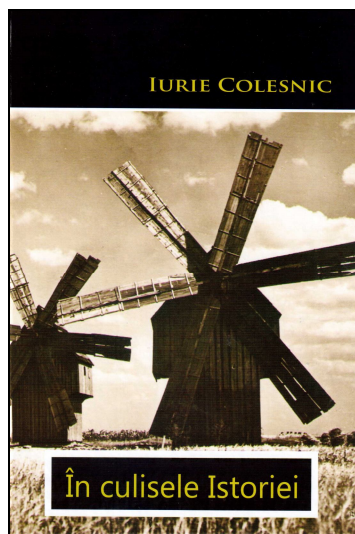
În anul următor, 1993, Iurie Colesnic tipărește la aceeași editură, primul tom din opera sa *Basarabia necunoscută*, în care prezintă medalioane despre fiii credincioși ai Basarabiei. Câteva pagini din acest volum sunt consacrate lui Romulus Cioflec „acest fiu al Ardealului ce a avut parte de toate încercările la care a fost supusă generația sa”, dar care „se mândrește că poate fi numit prietenul Moldovei și-al moldovenilor.”⁴

³https://ro.wikipedia.org/wiki/Iurie_Colesnic

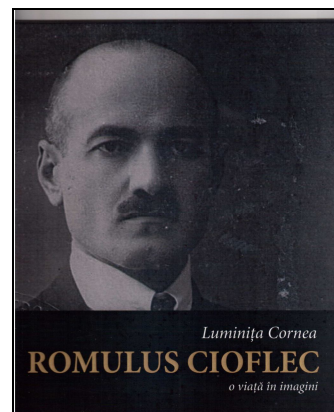
⁴ Iurie Colesnic, *Romulus Cioflec* în vol. *Basarabia necunoscută*, Universitas, Chișinău, 1993, p. 224-230.

Într-una din recentele mele călătorii în Basarabia, l-am reîntâlnit pe Iurie Colesnic. Am discutat despre Romulus Cioflec, despre *Caietele de la Araci* și mi-a oferit recentul său volum intitulat *În culisele Istoriei*.⁵ Substanțialul volum (355 p.) mi-a atras atenția de la început, fiind convinsă că voi descoperi referiri la scriitorul Romulus Cioflec. Nu m-am înșelat. Am admirat, mai întâi, bogata iconografie – imagini foto dintr-un vechi Chișinău, fotografii ale multor Oameni care au trăit odinioară și au lăsat urme în Istorie. Ce frumos! „Fotografiile au puterea de a opri timpul în loc.” (p.350) Cât adevăr!

Sumarul, peste 90 de titluri, medalioane dedicate unor personalități basarabene ori acelorora ce au plecat pe drumul vieții din Basarabia, apoi unor evenimente, clădiri, monumente. Aplecându-te îndelung asupra

⁵ Iurie Colesnic, *În culisele Istoriei*, Cultura, Chișinău, 2015

volumului, îți dai seama de documentarea asiduă, de seriozitatea cercetării. Bibliografia nu este trecută separat, dar o găsești în interiorul textelor, clar și corect redată, la obiect. Cercetătorul Iurie Colesnic își cunoaște în detaliu meseria. Totuși ne mirăm de ce nu a considerat necesară existența unui indice de nume. Ne-am fi descurcat mai ușor, în cercetarea noastră.

Chiar din primele pagini mi-a atras atenția titlul *Taina Aleii clasicilor*. (p.12-16) Am aflat că în anul 1932 e existat ideea de a se crea în Chișinău o Alee a marilor personalități. În nr. 1/1032 al revistei *Viața Basarabiei* e semnalată inițiativa amplasării unui bust al avocatului Emanuil Gavriliță (1847-1910), directorul primului ziar românesc din Chișinău, cu titlul *Basarabia* (1906-1907). Emanuil Gavriliță a fost tatăl Antoniei Gavriliță (1875-1960), absolventă a *Școlii de Arte Frumoase* din Odesa, prima soție a scriitorului Romulus Cioflec, cu care scriitorul a călătorit în Spania și în regiunile →

arctice, așa cum rezultă din volumele memorialistice.⁶

În capitolul *Funeraliile Patriarhului*, Iurie Colesnic evocă pe baza unor scrisori și documente, înmormântarea celui ce a fost „unul dintre promotorii mișcării naționale din Basarabia”, Pan Halippa (1883-1979), trecut la cele veșnice la 96 de ani, la mănăstirea Cernica, după ce „a petrecut” prin mai multe închisori și lagăre din România și din URSS (inclusiv Siberia). Pe viitorul om politic Pan Halippa, l-a cunoscut Romulus Cioflec la Iași, prin 1906, pe când își pregătea examenele de diferență pentru liceu. În martie 1917, Halippa l-a primit cu brațele deschise la Chișinău,⁷ solicitându-i ajutorul de a redacta, în haină latină, gazeta *Cuvânt moldovenesc*, colaborând apoi și la *Sfatul Țării*, iar mai târziu la *Viața Basarabiei*. Prin urmare colaborarea dintre cei doi a durat nu numai în perioada basarabeană a lui Romulus Cioflec (1917-1926) ci și după aceea.

⁶ Romulus Cioflec, *Cutreierând Spania. Impresii de călătorie*, Editura Adevărul, București, 1928; Romulus Cioflec, *Sub soarele polar. Impresii și peripeții din voiajul unor salvați de la naufragiu de spărgătorul Krasin*, București, Editura Națională – S. Ciornei, 1929.

⁷ Luminița Cornea, *Un ardelean luptător pentru idealurile Basarabiei: scriitorul Romulus Cioflec (1882-1955)*, în vol. *Studii și articole literare*, Brașov, Editura Pastel, 2014, p. 17-38

Tot la Iași, în aceeași perioadă, l-a cunoscut Romulus Cioflec pe „bărbatul cu capul albit de ani”, Nicolae Alexandri, cel pe care Iurie Colesnic îl prezintă în capitolul *O ramură genealogică de la Veneția, dispărută în Gulag...* (p. 16-18). Cei trei, Romulus Cioflec, Pan Halippa și Nicolae Alexandri au locuit puțină vreme, „într-o toamnă”, la aceeași gazdă, pe strada Florilor, în Iași.⁸

Romulus Cioflec prezintă, în volumul său memorialistic despre Basarabia, multe personalități ce se regăsesc în volumele scrise de Iurie Colesnic. Extraordinare „întâlniri”! În cele de mai sus am amintit doar puține despre acestea. Considerăm că Romulus Cioflec e cunoscut în Chișinău și dincolo de Prut nu datorită faptului că a locuit aproape zece ani în acest oraș, ci pentru că s-a implicat în tot ceea ce a însemnat mișcarea națională politică și culturală a Basarabiei dintr-o perioadă fierbinte a istoriei ei. Cercetătorul și istoricul literar Iurie Colesnic este desigur cel mai bun cunoscător al activității din Basarabia a scriitorului Romulus Cioflec, precum și a relațiilor lui cu intelectualii basarabeni.

Luminița CORNEA

⁸ Cf. Carte poștală trimisă de profesorul Al. Epure lui Pantelimon Halippa, în vol. *Romulus Cioflec – un ardelean pe drumurile lumii*, ediție îngrijită de Luminița Cornea, Editura Arcuș, 2007, p. 97

Dalila Özbay, Urme bizantine

Tabletă:

Scrisoare din Paris

ȘERBAN TECULESCU

În nr. 2(4) din decembrie 2015, am evocat principalele evenimente din cursul Primului Război Mondial. Aș aminti acum câte ceva din ceea ce mi s-a povestit mie, direct, cum au trăit oamenii de rând acele grele vremuri. Ce au făcut ei acum 100 de ani?

Notarul Gheorghe Ursu din satul Vad, de lângă Făgăraș, își măritase fata mai vârstnică în 1914, dar ginerele a fost mobilizat și a luptat patru ani în armata austriacă pe frontul din Italia.

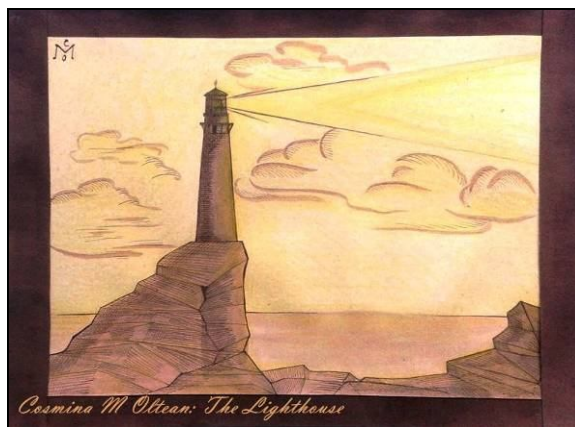
Fiica notarului a născut în martie 1915 și a revenit cu fetița ei în casa părintească Așa după cum știm, în august 1916, România a intrat în război și a eliberat Transilvania; dar contraofensiva germano-austriacă a intervenit după o scurtă perioadă.

Notarul se bucurase de sosirea trupelor românești. Deși nu făcuse niciun rău nimănui, fiind informat de atrocitățile comise atunci de maghiarii care reveneau, a decis să se refugieze cu familia în Regat. Au făcut un cuptor de pâine, au încărcat ce se putea într-o căruță, de care au legat o vacă, pentru a hrăni pruncul ce avea vârsta de un an și jumătate. Astfel au pornit în bejenie.

Evenimentele s-au precipitat. Bucureștiul a fost ocupat pe data de 16 octombrie, iar familia notarului a ajuns în

Cosmina M. Oltean, *Antiteza*

Cosmina M. Oltean, *Far*

sud; prezența unui mare număr de soldați sudul Moldovei, în timp ce frontul se stabilizase la nivelul localității Mărășești. Situația era extrem de gravă: peste un milion de refugiați într-o Moldovă lovită de epidemii, de gripă spaniolă și de tifos; plus lipsuri de tot felul, necesitatea de a apăra linia frontului, de-a lungul Carpaților și spre

ruși care nu mai luptau, dar se aprovizionau, jefuind satele (rechiziții de război...) etc. Românii nu au reputația de a fi buni organizatori, dar iată că în acest moment de încercare, autoritățile au luat hotărâri înțelepte: tânăra mama cu copilul ei au fost date în grija la un conac de lângă Focșani, în timp ce bunicii, care erau în puterea vârstei, au fost trimiși mult mai departe, în afara zonei de foamete și epidemii, dincolo de Nistru. Au fost dispersați în grupuri mici în mai multe sate ucrainiene, unde au fost bine primiți. Se aflau acolo în timpul revoluției bolșevice din noiembrie 1917, dar nu au aflat despre ea decât primăvara, când s-a topit zăpada! Nu exista nici telefon, nici telegraf, nici radio, iar drumurile ucrainene erau, iarna, impracticabile...

Astfel au putut reveni toți teferi în Transilvania, în toamna anului 1918. Ginerele, tatăl fetiței, s-a întors și el, întreg, de pe front și a fost imediat trimis de consătenii săi la Adunarea de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

Să nu uităm însă că multe, foarte multe alte familii nu au avut același noroc ...

Paris, 12/12/2016

Să vorbim / să scriem corect

Cristina Vișan

Tot mai mulți oameni se plâng că limba română e vorbită incorect, că nu mai e niciun interes pentru o exprimare elegantă, firească și armonioasă, că mass-media ne bombardează cu exemple de vorbire inestetică și greșită. Cu toții ne amuzăm când auzim, „perle” în jurul nostru, dar foarte puțini sunt cei ce doresc să înțeleagă și să aplice mecanismele scrierii și vorbirii corecte.

Preocuparea pentru exprimarea îngrijită se formează treptat, de la vârste mici, mai ales în școală. Cuvintele se lasă modelate dacă ne apropiem cu răbdare și înțelegere de ele. De aceea, un mai mare efort e necesar pentru a demonstra și păstra calitatea și frumusețea limbii române.

Continuăm cu alte greșeli frecvente care pot fi îndreptate. Totul depinde de noi.

1. Substantivul *membri* este deseori folosit greșit la plural:

Ex. Suntem *membrii* ai acestei asociații. (corect: *membri*)

Explicație: Forma de singular a substantivului e *membri*. Pluralul substantivului se obține prin adăugarea desinenței „-i”, respectiv, *membri*. Articulația substantivului cu articol hotărât presupune încă un „-i”.

Ex. Toți *membrii* acelei grupări au fost prezenți ieri. Dar: Unii *membri* ai clubului nu au fost de acord cu propunerea făcută. *Membrii* Comitetului de părinți au semnat procesul-verbal. (A se compara pluralul *membri* cu substantivul *oameni*.)

Ex. Câțiva *membri* (*oameni*) ai Consiliului elevilor au salutat inițiativa. *Membrii* (*Oamenii*) Consiliului elevilor au salutat inițiativa.

2. Adjectivul drag e utilizat deseori incorect la forma de plural:

Ex. *Dragele* mele colege, mă bucur că ne întâlnim din nou. (corect: *Dragile*)

Explicație: Adjectivul *drag* are trei forme flexionare (terminații) - la singular, masculin, feminin (*drag, dragă*) și o formă comună de plural pentru masculin, feminin (*dragi* colegi- *dragi* colege), inclusiv când adjectivul se substantivizează (*dragile* mele).

Ex. Aveți grijă de voi, *dragile* mele fiice! Fete *dragi*, ajutați pe toți cei aflați în suferință!

3. Verbul *a plăcea*, nu *a place* e utilizat greșit în enunțuri de tipul:

Ex. Ce *ți-ar place* să citești? (corect: *ți-ar plăcea*).
Mi-*ar place* să vă ofer ajutorul meu. (corect: Mi-*ar plăcea*)

Explicație: Verbul *a plăcea* este de conjugarea a II-a, deci are la infinitiv terminația „-ea”. Astfel e

Elena Graure-Manta - Portret - sticlă în combinație cu alte materiale

incorectă forma a *place*. Modul condițional-optativ se formează cu ajutorul formei de infinitiv a verbului, respectiv ca în dicționar, *a plăcea*.

Ex. Mi-*ar plăcea* să vizitez Veneția. Ce *ți-ar plăcea* să prezinți la simpozion?

4. Pronumele relativ *care* e utilizat deseori greșit în structuri precum:

Ex. Aceasta e cartea *care* o dau colegilor. (corect: *pe care*)
Îmi place mult poemul *care* l-am scris. (corect: *pe care*)

Explicație: Pronumele relativ *care* cu funcția sintactică de complement direct se utilizează obligatoriu cu prepoziția *pe* (prepoziția precede pronumele).

Ex. Care este genul de carte *pe care* o citești cu plăcere? Prietenul meu *pe care*-l cheamă Mihai este student. Masa *pe care* s-a vărsat suc s-a pătat.